

Så mycket handlar kommunerna i Jönköpings län av näringslivet

JANUARI 2022

Så kan kommunerna i Jönköpings län göra fler och bättre affärer med näringslivet

Varje år görs många affärer mellan kommunerna i länet och näringslivet. Det handlar om både varor och tjänster. Allt från vardagliga saker som mjölk till skolmatsalen, till vem som driver äldreboendet eller vem som sköter om kommunens parker och grönytor.

I vilken utsträckning som en kommun väljer att handla av näringslivet, och hur man lyckas med inköpsprocessen, spelar stor roll för både ekonomin och den långsiktiga utvecklingen. När välfärdens finansiering nu blir en allt större utmaning för landets kommuner, måste varje skattekrona användas på ett mer effektivt sätt. Här finns det en stor potential i att göra fler och bättre affärer med näringslivet.

Genom att arbeta strategiskt med inköp kan kommunerna spara pengar, utan att det drabbar kvaliteten i verksamheterna. Tvärtom kan fler och bättre affärer med näringslivet utveckla verksamheterna, bidra till innovationer och att vi får mer värde för varje skattekrone.

För att våra kommuner och näringslivet ska dra nytta av varandra krävs smartare upphandlingar med bättre konkurrens. Idag är det alldeles för få företag som är med och tävlar om affärerna. Konkurrens skapar utveckling och vi behöver hjälpas åt att nå en mångfald av leverantörer och öka intresset för att vara med och leverera varor och tjänster.

Idag är det många företag som tycker att det är för krångligt att vara med och lämna anbud i offentliga upphandlingar. Vi behöver göra det enklare och mer attraktivt att bli leverantör åt kommunerna. Det tjänar alla på. Bättre affärer ger mer pengar över till annat och leder i förlängningen till en bättre kommun att leva i.

I den här sammanställningen har vi gått igenom hur stor andel av de kommunala verksamheterna i Jönköpings kommuner som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser. Vi presenterar också statistik kring upphandling, varför företagen ofta tvekar kring att lämna anbud samt tips på hur kommuner kan göra fler och bättre affärer med näringslivet.

Anna Gillek
Regionchef Svenskt Näringsliv Jönköpings län

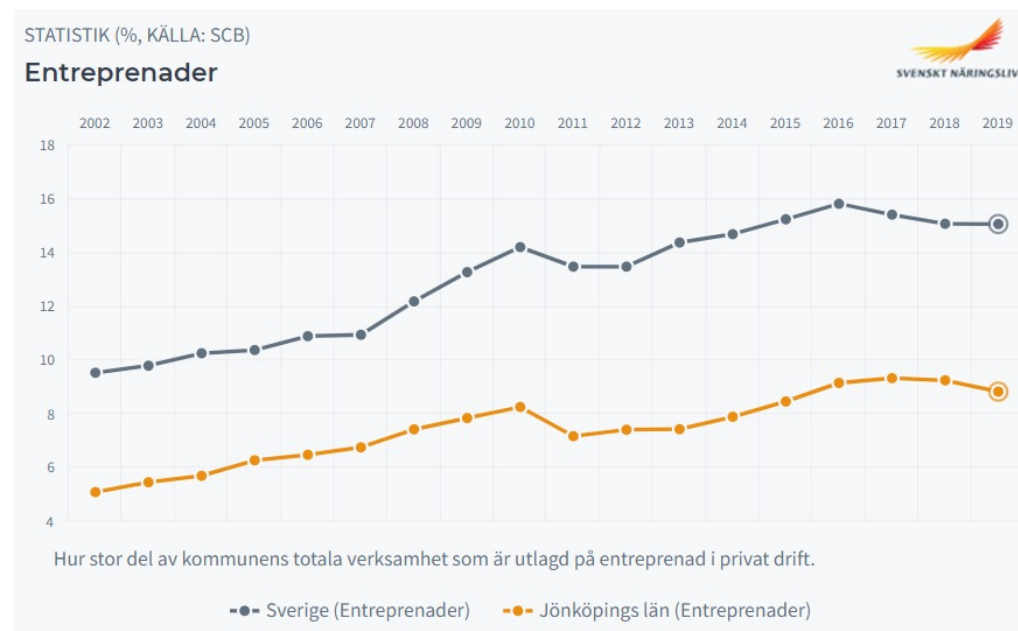

Bakgrund

- Den demografiska utmaningen är en stor utmaning för kommunerna när efterfrågan på välfärdstjänster ökar. Prognoser varnar för ett kraftigt höjt skattetryck. Effektivisering (mer värde för varje skattekrona) är nödvändigt.
- Experter bedömer att det finns 5-15 % besparingspotential genom att arbeta mer strategiskt med upphandlingar vilket skulle spela stor roll för många kommuner med behov av att effektivisera sin verksamhet.
- I Jönköpings läns kommuner har andelen av den kommunala verksamheten som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser ökat från 5,10% 2002 till 8,80% år 2020.
- Sveriges kommuner genomför varje år ca 12 500 annonserade upphandlingar och de kommunala inköpen uppgår till ca 500 miljarder kronor om året.
- I cirka 40 procent av alla upphandlingar inkommer endast 1–2 anbud och 13 % av upphandlingarna avbryts. Sverige har generellt få anbud jämfört med övriga OECD-länder.
- Det finns stora skillnader mellan branscher och upphandlingar. I genomsnitt inkommer 4,4 anbud per upphandling i landets kommuner. Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster är branschen med flest anbud, där är genomsnittet 10,4 anbudsgivare.
- Den vanligaste tilldelningsgrunden vid en upphandling är "pris" men fler anbud inkommer vid tilldelningsgrunden "bästa förhållandet mellan pris och kvalitet".
- Antal kommunanställda med yrkestiteln inköpare eller upphandlare är 1397 (2018).
- Få kommuner har integrerat inköpsprocessen och gjort den till en del av kommunens styrning och utveckling. Exempelvis genom att arbeta med kategoristyrning.

Så mycket handlar kommunerna i Jönköpings län av näringslivet

- "Entreprenader" är en statistikfaktor från Svenskt Näringslivs årliga ranking som visar andelen av den kommunala verksamheten som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser. Källan är SCB.
- Många företag är beroende av att kommuner är affärsmässiga och gör affärer med näringslivet genom att upphandla varor och tjänster och att de tillämpar valfrihetssystem
- En kommun som lägger ut en stor andel av sin verksamhet på entreprenad bidrar till att marknaden och affärsmöjligheterna växer för företagen
- I Jönköpings län har andelen entreprenader ökat från 5,10% 2002 till 8,80% år 2020

Utvecklingen bland Jönköpings län kommuner

Kommun	Entreprenader 2020	Entreprenader 2002	Utveckling
Jönköping	12,07	6,14	5,93
Habo	10,02	9,71	0,31
Tranås	9,56	5,20	4,36
Nässjö	7,36	5,48	1,88
Vetlanda	7,27	2,15	5,12
Vaggeryd	7,15	1,71	5,44
Gislaved	7,02	6,09	0,93
Sävsjö	6,85	3,95	2,90
Värnamo	5,5	3,77	1,73
Mullsjö	5,32	6,20	-0,88
Eksjö	4,82	5,31	-0,49
Aneby	4,74	6,73	-1,99
Gnosjö	3,15	1,00	2,15

Faktorn entreprenader visar andelen av den kommunala huvudverksamheten som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser.

Så ser upphandlingsstatistiken ut i Jönköpings län

Tabell 3 Antal annonserade upphandlingar efter leveransort, 2014–2019

Leveransort	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Andel 2019
Stockholms län	3 335	3 274	3 180	3 359	3 484	3 256	18 %
Västra Götalands län	2 808	2 805	2 770	3 020	2 962	2 898	16 %
Skåne län	1 908	2 028	2 065	2 204	2 153	2 061	11 %
Östergötlands län	1 070	1 119	1 049	1 154	999	942	5 %
Uppsala län	869	772	881	911	849	836	5 %
Norrbottnens län	841	780	780	861	791	833	5 %
Jönköpings län	809	745	782	827	825	813	4 %
Västerbottens län	715	718	671	772	701	755	4 %
Dalarnas län	616	624	577	677	639	659	4 %
Värmlands län	515	581	579	625	596	641	3 %
Hallands län	643	651	658	720	679	626	3 %
Gävleborgs län	543	582	576	600	601	614	3 %
Västmanlands län	458	562	522	553	520	595	3 %
Västernorrlands län	520	532	484	517	535	565	3 %
Södermanlands län	624	463	572	634	570	557	3 %
Örebro län	434	489	537	619	554	552	3 %
Kalmar län	523	480	490	560	569	529	3 %
Kronobergs län	480	395	409	451	458	475	3 %
Blekinge län	357	351	411	437	407	418	2 %
Jämtlands län	347	349	338	347	324	377	2 %
Gotlands län	155	176	172	235	191	173	1 %
Sverige	944	955	1 067	809	770	1 064	6 %
Utanför Sverige	114	65	108	202	251	207	1 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2020. Not: Andelarna summerar till mer än 100 procent eftersom vissa upphandlingar har mer än en leveransort.

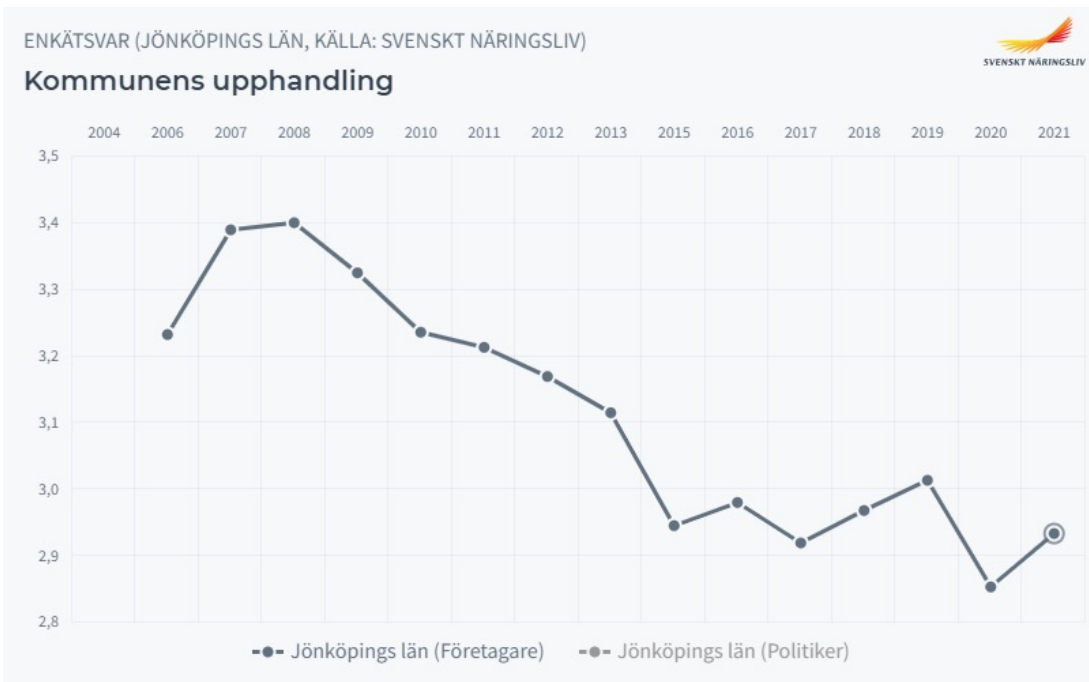
Tabell 25 Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling efter leveransort, 2014–2019

Leveransort	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stockholms län	5,2	5,1	5,1	4,5	4,7	5,2
Örebro län	4,6	4,3	4,1	6,3	4,6	5,1
Skåne län	4,8	4,6	4,7	4,1	4,6	4,8
Uppsala län	4,9	4,4	4,3	5,1	4,5	4,8
Hallands län	4,8	5,2	4,5	4,0	4,6	4,6
Gotlands län	4,4	4,2	3,4	4,4	4,1	4,5
Västra Götalands län	4,7	4,4	4,7	4,6	4,6	4,4
Jönköpings län	4,1	4,1	4,0	3,9	4,0	4,4
Blekinge län	4,3	3,8	3,7	4,4	4,0	4,3
Dalarnas län	4,0	4,1	3,7	3,9	4,1	4,3
Östergötlands län	4,6	4,6	4,3	4,1	4,2	4,3
Västmanlands län	4,7	4,2	3,8	4,4	4,5	4,2
Södermanlands län	5,5	4,1	5,8	4,2	4,6	4,1
Jämtlands län	3,8	3,9	4,3	4,2	4,3	4,0
Gävleborgs län	4,5	4,0	3,8	4,7	4,5	3,9
Kalmar län	4,4	4,2	4,2	3,8	3,8	3,8
Västerbottens län	3,9	3,6	4,2	4,0	3,6	3,8
Kronobergs län	4,5	5,3	3,9	3,9	4,2	3,8
Västernorrlands län	4,3	3,9	4,6	3,9	4,5	3,7
Norrbottnens län	3,5	3,6	4,0	4,1	3,6	3,6
Värmlands län	4,1	4,1	3,7	4,6	3,6	3,4
Sverige	5,6	6,2	5,8	5,2	5,5	7,3
Utanför Sverige	4,5	4,4	3,0	3,1	5,1	3,5

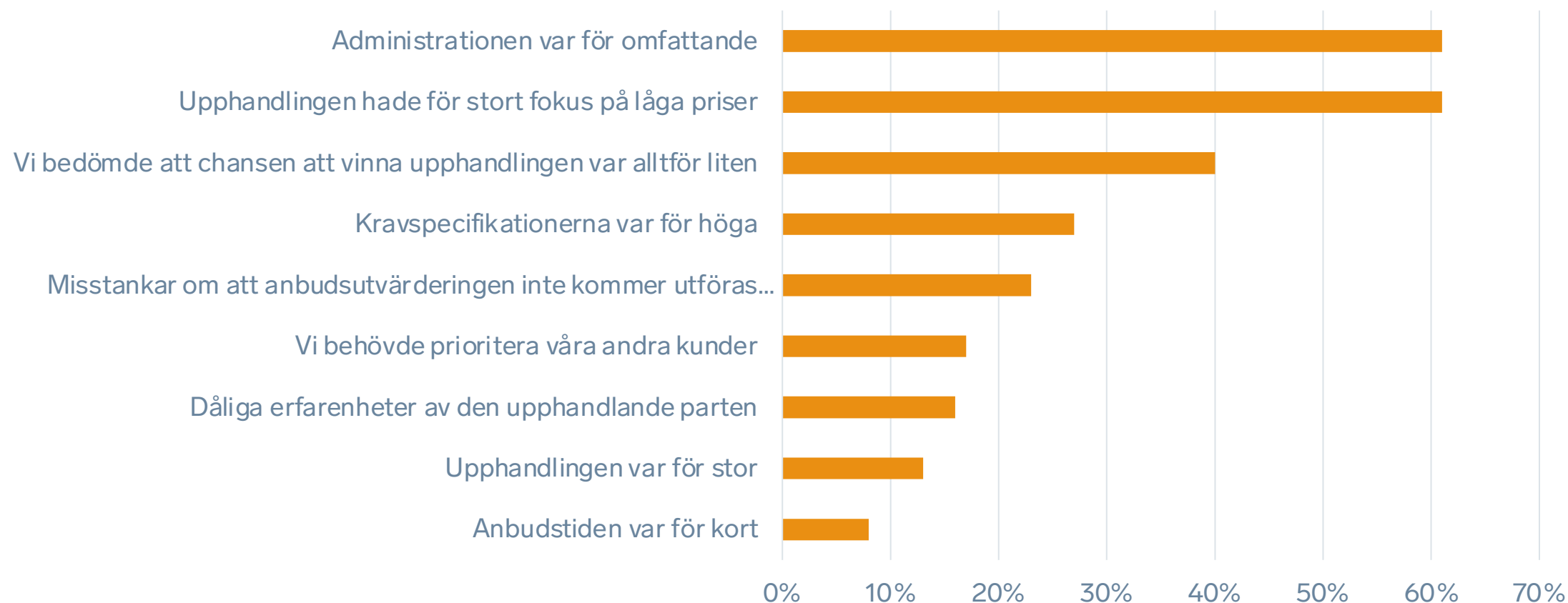
Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2020. Not: Uppgift om antalet anbudsgivare saknas för 28 procent av upphandlingarna 2014–2015. Motsvarande andel är 26 procent för 2016, 24 procent för 2017 och 22 procent för 2018–2019. Vid tolkning av statistiken bör därför viss försiktighet iakttagas.

Förtroendet för offentlig upphandling behöver öka

- Svenskt Näringsliv mäter varje år det lokala företagsklimatet. Bland annat hur företagen upplever att upphandlingarna fungerar i kommunerna. I Jönköpings län ger företagen det låga betyget 2,93 på en 6-gradig skala.
- Företagen upplever att deltagande i upphandlingar försvåras av omfattande administration, irrelevanta och felaktiga krav och att fokus ofta ensidigt riktas mot pris istället för kvalitet.
- Många företag vittnar om svårigheten att få information om upphandlingarna och att en bristande uppföljning skadar förtroendet för offentlig sektor som affärspartner.
- Sammantaget gör det att många företag helt avstår att delta i offentliga upphandlingar. Vilket leder till för få anbud, otillräcklig konkurrens och därmed sämre användande av skattemedel.

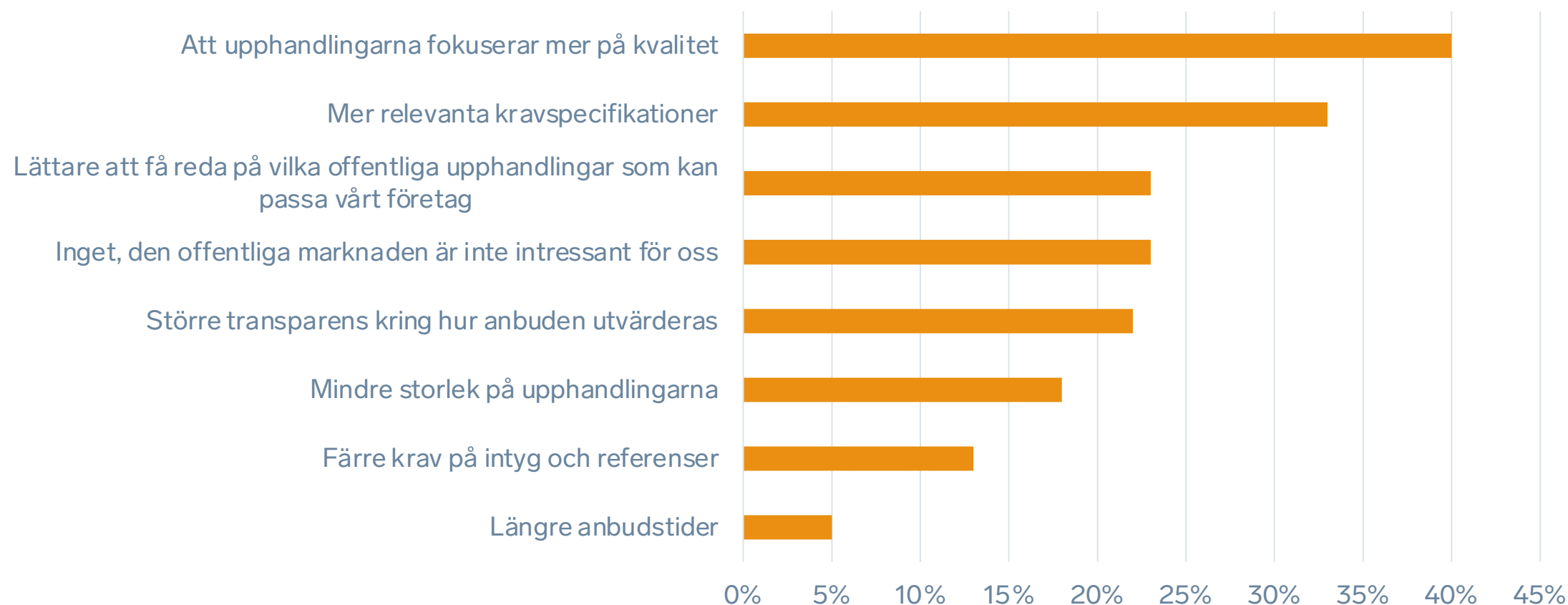

Vilka är de främsta anledningarna till att företag inte väljer att lämna anbud?

Källa: Svenskt Näringslivs regionala "Företagarpanel" 2020 Q4 med 166 intervjuade företag från Jönköpings län (44 procent svarsfrekvens)

Vad skulle få företag att börja lämna anbud eller delta i fler offentliga upphandlingar?

Källa: Svenskt Näringslivs regionala "Företagarpanel" 2020 Q4 med 166 intervjuade företag från Jönköpings län (44 procent svarsfrekvens)

Så kan en kommun göra fler och bättre affärer

- ✓ Sätt upp ett övergripande mål om att antalet anbud ska öka i kommunens upphandlingar varje år och arbeta strategiskt gentemot målet
- ✓ Gör en genomlysning av kommunens verksamhet och gör en benchmarking med andra kommuner – finns det kommunal verksamhet som kan utföras av företag, föreningar eller stiftelser så att marknaden och affärsmöjligheterna växer för dessa?
- ✓ Genomför en spendanalys – hur ser egentligen kommunens samlade inköp ut?
- ✓ Nyttja utförarnas kompetens och erfarenhet genom att bjuda in till dialog om upphandling
- ✓ Lär av näringslivets inköpsprocesser – inför kategoristyrning
- ✓ Inspireras av andra kommuner och av Svenskt Näringslivs [guide](#) om upphandling